

F. t. l. vedr. forældremyndighed og samvær

Lovforslag nr. L 36. Fremsat den 7. oktober 2004 af Anne Bastrup (SF), Aage Frandsen (SF) og Kamal Qureshi (SF)

Forslag

til

Lov om ændring af lov om forældremyndighed og samvær

(Forbedring af barnets rettigheder)

§ 1

I lov om forældremyndighed og samvær, jf. lov nr. 387 af 14. juni 1995, som senest ændret ved § 3 i lov nr. 446 af 9. juni 2004, foretages følgende ændringer.

1. § 16 affattes således:

»§ 16. Barnet har ret til samvær med den forælder, barnet ikke bor sammen med.«

2. I § 17, stk. 1, indsættes efter »Statsamtet træffer efter anmodning« ordene: »eller efter tilkendegivelse fra barnet«.

3. § 29 affattes således:

»§ 29. Før der træffes afgørelse om en sag om forældremyndighed eller samvær, skal der finde en samtale sted med barnet herom. Samtalen kan dog undlades, hvis der foreligger dokumentation, der giver grund til at antage, at barnet ikke er modent hertil, eller det må antages at være til skade for barnet.«

§ 2

Loven træder i kraft den 1. juni 2005.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Lovforslaget er med enkelte ændringer og justeringer en genfremsættelse af det af Socialistisk Folkeparti fremsatte lovforslag nr. L 102 fra folketingsåret 2003-04, jf. herom Folketingstidende 2003-04, forhandlingerne side 6236 og tillæg A side 3509 og 3512.

Ikke sjældent er der børn, som i samværsperioden udsættes for omsorgssvigt. Derfor vil det være hensigtsmæssigt, at statsamtets beslutninger angående samvær tager udgangspunkt i et hensyn til børnenes trivsel og ikke i et hensyn til forældrenes rettigheder. Forslagsstillerne mener, at hvis hensynet til barnets tarv skal være reelt, skal udgangspunktet for afgørelser i samværssager være barnets ret til begge forældre, og afgørelser om fastsættelse af eller afslag på samvær skal træffes med afsæt i barnets viden om eget liv og barnets forhold til og glæde ved samværet. Som en logisk følge heraf er det naturligvis afgørende, at statsamtet har kendskab til barnets mening, følelser og oplevelser. Denne viden kan tilvejebringes ved samtaler med barnet foretaget af en børnesagkyndig eller en anden med viden om og erfaring med samtaler med børn.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Ad nr. 1

I den gældende lovgivning er udgangspunktet at sikre forældrenes lige ret til samvær. Begge forældre har ret til samvær, medmindre det beviseligt er til skade for barnet. Det forekommer forslagsstillerne, at der i lovgivningen er indeholdt et for stort hensyn til forældrenes rettigheder, og at det er problematisk, at det ikke er barnets tarv, der er udgangspunktet for afgørelserne.

I Civilretsdirektoratets statistik 2003 om samvær, høring af børn, børnesagkyndig rådgivning og konfliktmægling, februar 2004, tydeliggøres det, at hensynet til forældrenes rettigheder er udgangspunktet

for statsamtets afgørelser. Endvidere fremgår det, at den mest almindelige begrundelse for, at statsamtet henholdsvis Civildirektoratet ikke ophæver et samvær, når forældremyndighedsindehaveren har bedt om det, er, at der ikke var dokumenteret omstændigheder, der kunne begrunde afslag på samvær. Den mest almindelige begrundelse (79 pct.) i de tilfælde, hvor der efter statsamternes afgørelser (fortsat) var samvær, var, at der ikke over for statsamterne var dokumenteret omstændigheder, der kunne begrunde afslag på samvær. Det er nogenlunde som i 2002 (74 pct.) (Statistik 2004 side 17). Civilretsdirektoratets begrundelser, når der (fortsat) var samvær efter afgørelsen, var i 71 pct. af tilfældene, at der ikke var dokumenteret omstændigheder, der kunne begrunde, at der ikke skulle være samvær (Statistik 2004 side 24).

En lovændring, som indebærer, at myndighederne ved afgørelserne af, om der skal være samvær eller ej, skal tage udgangspunkt i hensynet til barnet og ikke i hensynet til ligestilling mellem forældrene, vil være langt at foretrække frem for en lovgivning, hvor samvær bevilges, fordi det ikke kan bevises, at samværet er til skade for barnet.

At det er sådan, loven fortolkes, fremgår af Civilretsdirektoratets nyhedsbrev nr. 16 2002, hvor det tydeligt fremgår, at undersøgelser i samværssager starter med, at statsamtet indhenter information hos begge forældre, og at en videre undersøgelse kun finder sted, hvis »de foreliggende oplysninger [tyder] på, at der er større problemer omkring samværet«. Ligeledes fremgår det, at oplysninger primært hentes hos forældrene og andre myndigheder, og at en samtale med barnet først finder sted, hvis information ikke kan tilvejebringes på andre måder. Dette er oven i købet tilfældet i sager, hvor der er mistanke om omsorgssvigt under samværet. Dette mener forslagsstillerne er uheldigt, da barnets viden således ikke inddrages, hvilket i høj grad kan være til skade for barnet i sidste ende. For som det videre står i nyhedsbrevet, »har en bopælsforælder, der søger samværet ophævet under henvisning til, at barnet tager skade af samværet, sjældent mulighed for at indsende dokumentation for sine op-

lysninger«. Som løsning på problemet foreslås det af Civilretsdirektoratet, at statsamtet indhenter oplysninger hos andre relevante myndigheder. Specielt i sådanne sager mener forslagsstillerne at der vil være al mulig grund til at inddrage barnets oplevelse af og viden om samværet, medmindre det er til skade for barnet. Barnet er en af deltagerne, hvis ikke den primære deltager, i samværet og som sådan utrolig vidende derom. En samtale med barnet er ikke udelukkende en belastning for barnet, da en samtale ikke er ensbetydende med pålæggelse af ansvar. Som Civilretsdirektoratet selv påpeger, kan statsamtet i tilfælde, hvor der er tvivl om, hvorvidt samværsforælderen lider af et alvorligt misbrug, »indkalde barnet til en samtale om, hvad barnet og samværsforælderen foretager sig under samværet m.v. Det bør også overvejes at afholde en sådan samtale, selv om barnet ikke er så gammelt eller modent, at statsamtet almindeligvis ville indkalde barnet til en samtale efter § 29 i lov om forældremyndighed og samvær. I så fald bør samtalen afholdes af en børnesagkyndig.«

Ved den foreslåede ændring, hvorefter myndighederne ved afgørelserne af, om der skal være samvær eller ej, skal tage udgangspunkt i hensynet til barnet, sikres det, at der skal foretages en positiv overvejelse hos myndigheden, før der træffes beslutning, og at det således bliver en vurdering af, om det er godt for barnet at have samvær med forælderen, og ikke af, hvorvidt det kan bevises, at det er skadeligt for barnet.

Ad nr. 2

I § 17, stk. 1, indsættes efter »Statsamtet træffer efter anmodning« ordene: »eller efter tilkendegivelse fra barnet«.

Efter § 17 i lov om forældremyndighed og samvær træffer statsamtet efter anmodning afgørelse om omfanget og udøvelsen af samværet, og statsamtet kan fastsætte de nødvendige bestemmelser i forbindelse hermed.

Det foreslås, at der gives barnet en adgang til over for statsamtet at tilkendegive, at barnet ønsker ændringer i samværet, og at en sådan tilkendegivelse fra barnet indebærer, at statsamtet skal træffe afgørelse om eventuelle ændringer i samværet. Der stilles ikke særlige krav til formen for en sådan tilkendegivelse, som efter omstændighederne kan gives mundtligt eller via en person, som har barnets tillid.

Det bør endvidere overvejes at indføre en mulighed for, at skilsmissebørn får information om, at barnet selv kan rejse spørgsmålet om ændring af samværet, evt. via en talsperson. Information kan meddeles via pjecer på skoler og biblioteker, hvor børn gøres opmærksomme på, at de selv har nogle rettigheder. Op-

står der uenighed mellem forældrene om samværets afvikling, bør barnet inddrages med egentlig udtalelse, evt. via en talsperson.

Ad nr. 3

Ifølge gældende regler (§ 29) skal der, hvis barnet er fyldt 12 år, før afgørelse om forældremyndighed og samvær træffes, finde en samtale sted med barnet. Samtalen kan dog undlades, hvis det må antages at være til skade for barnet eller uden nogen betydning for sagen. Er barnet under 12 år, skal der finde en samtale sted, hvis barnets modenhed og sagens omstændigheder tilsiger dette. Forslagsstillerne har tidligere peget på, at denne aldersgrænse bør fjernes, således at udgangspunktet er, at alle børn høres, medmindre det vurderes at være til skade for barnet eller barnet ikke vurderes at være modent hertil.

Ifølge Civilretsdirektoratets statistik 2003 er statsamternes praksis nu, at børn over 8 år i vidt omfang bliver hørt i sager, hvor forældrene er uenige. Det er ikke praksis at have samtaler med børnene, hvis forældrene er enige. Der var således blevet gennemført samtaler med børnene i ca. 40 pct. af samværsagerne. Når barnet var fyldt 8 år, blev der ifølge undersøgelsen lagt vægt på barnets mening i afgørelserne i mere end to tredjedele (68 pct.) af afgørelserne. Dette er en mindre nedgang i forhold til 2002, hvor der for næsten tre fjerdedele (74 pct.) af børnene blev henvist til barnets mening i begrundelserne for afgørelserne i disse tilfælde (Statistik 2003 side 29-30). Forslagsstillerne finder det glædeligt, at børn over 8 år bliver hørt og deres mening tillagt vægt. Forslagsstillerne er dog af den opfattelse, at alle børn bør tilbydes en samtale, også børn, hvis forældre er enige. I Civilretsdirektoratets statistik 2003 står der: »Statsamterne kan også tilbyde børn rådgivning. Formålet med dette er at give barnet mulighed for at tale med en børnesagkyndig om de problemer i familien, som berører barnet. Inddragelsen af børn i rådgivningen må dog ikke få den virkning, at barnet får følelsen af at blive pålagt ansvaret for familiens situation. Der er ikke nogen aldersgrænse for, hvornår børn skal have tilbud om rådgivning, da selv forholdsvis små børn kan have behov for og gavn af rådgivning« (s. 36). Forslagsstillerne glæder sig over, at rapporten påpeger børns behov for og gavn af at tale med en uvildig om den for børnene belastende situation, som en skilsmisse oftest vil være.

I en række tilfælde forekommer der samværsager, hvor forældrenes relation er så konfliktfyldt, at der er en reel fare for, at forældrene bruger deres børn som gidsler i forældrenes interne kamp. I disse tilfælde kan barnet manipuleres til at vurdere den ene forælder ne-

gativt. Herved kan barnet sættes i et dilemma, hvis det føler, at det skal vælge mellem sine forældre. Derfor må det naturligvis sikres, at der i sager, hvor der måtte være tvivl om, hvorvidt børnene presses til at udtale sig negativt om samvær med den ene forælder, tages særlige forholdsregler. I de sager er det vigtigt, at den børnesagkyndige får tydeliggjort, at samtalen ikke drejer sig om, at barnet skal vælge mellem forældrene eller selv træffe beslutninger om samværet, men at samtalen finder sted, for at barnet kan få mulighed for at udtale sig, og for at den børnesagkyndige kan høre om barnets oplevelser og mening, så der kan blive truffet den for barnet bedst mulige beslutning. Som en særlig forpligtelse påhviler det således den børnesagkyndige at sikre, at man ved høring af barnet kommer hele vejen rundt om omstændighederne for barnets udsagn. Det kan bl.a. sikres ved, at der gennemføres flere samtaler, f.eks. i forlængelse af samvær med forældrene.

Konflikt mellem forældrene kan ramme børnene meget hårdt. Statsamtterne har mulighed for at tilbyde forældrene rådgivning og mægling – redskaber, som ifølge Civilretsdirektoratets undersøgelse har overvejende positive konsekvenser, når de benyttes. Derfor ser forslagsstillerne gerne, at denne ordning opprioriteres og udbygges både for børn og for forældre.

Ved lovforslaget foreslås det, at der som udgangspunkt skal finde en samtale sted uanset barnets alder og uanset forældrenes enighed. Samtalen kan kun undlades, hvis der foreligger dokumentation for at antage, at barnet ikke er modent hertil, eller det må antages at være til åbenlys skade for barnet. Herved begrænses den gældende undtagelsesbestemmelse ved, at der kræves dokumentation for, at barnet ikke er modent til en sådan samtale. Endvidere udgår muligheden for at undlade en samtale, hvis samtalen må antages at være uden betydning for sagen.

Til § 2

Det foreslås, at loven træder i kraft den 1. juni 2005.

Skriftlig fremsættelse

Anne Baastrup (SF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

*Forslag til lov om ændring af lov om forældremyndighed og samvær
(Forbedring af barnets rettigheder).*

(Lovforslag nr. L 36).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager lovforslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.

Bilag 1

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov

*Gældende formulering**Lovforslaget**Samvær m.v.*

§ 16. Barnets forbindelse med begge forældre søges bevaret ved, at den, der ikke har barnet boende, har ret til samvær.

§ 17. Statsamtet træffer efter anmodning afgørelse om omfanget og udøvelsen af samværet og kan fastsætte de nødvendige bestemmelser i forbindelse hermed. Afgørelsen træffes efter, hvad der er bedst for barnet.

Sagsbehandling

§ 29. Er et barn fyldt 12 år, skal der, før der træffes afgørelse i en sag om forældremyndighed eller samvær, finde en samtale sted med barnet herom. Samtalen kan dog undlades, hvis det må antages at være til skade for barnet eller uden nogen betydning for sagen.

Stk. 2. Er barnet under 12 år, skal der finde en samtale sted som nævnt i stk. 1, hvis barnets modenhed og sagens omstændigheder tilsiger det.

I lov om forældremyndighed og samvær, jf. lov nr. 387 af 14. juni 1995, som senest ændret ved § 3 i lov nr. 446 af 9. juni 2004, foretages følgende ændringer.

1. § 16 affattes således:

§ 16. Barnet har ret til samvær med den forælder, barnet ikke bor sammen med.

2. I § 17, stk. 1, indsættes efter »Statsamtet træffer efter anmodning« ordene: »eller efter tilkendegivelse fra barnet«.

3. § 29 affattes således:

»§ 29. Før der træffes afgørelse om en sag om forældremyndighed eller samvær, skal der finde en samtale sted med barnet herom. Samtalen kan dog undlades, hvis der foreligger dokumentation for at antage, at barnet ikke er modent hertil, eller det må antages at være til skade for barnet.«